Prawne aspekty prowadzenia apteki internetowej jako elementu rynku e-health

Małgorzata Palej, Krystian Ryś

Uniwersytet Opolski

Adres do korespondencji: Krystian Ryś, Niemodlińska 46/404, 45-710 Opole, e-mail: krysa@uni.opole.pl

Legal aspects of conducting an on-line pharmacy as the part of the e-health market

The use of modern information technologies is a development element of the pharmaceutical market and online sale is an interesting distribution channel of medicinal products. The term "online pharmacy" doesn't have its legal definition in the Polish law. However, it is commonly used to describe pharmacies and limited service pharmacies open for general use, that through the Internet conduct activity consisting in mail-order sale of medicinal products. This possibility applies only to medicines available without a prescription. Key importance for the presented issues has the notion of mail-order sale. Conducting activity dealing with the sale of medicinal products, also at a distance, is subject to detailed legal regulations. Moreover, online sale of medicines falls within the scope of e-health market.

Keywords: online pharmacy, medicinal product, mail-order sale, e-health.

© Farm Pol, 2018, 74 (8): 486–491

Zyście i zdrowie ludzkie stanowią najcenniejsze wartości i dobra prawnie chronione, a z tego względu rynek farmaceutyczny podlega ścisłej regulacji ustawowej. W jego ramach stale wzrasta znaczenie internetowego kanału dystrybucji produktów leczniczych, a interesującym zagadnieniem staje się działalność aptek internetowych. Bez wątpienia rozwój technologii informacyjnych i powszechność dostępu do Internetu przyczyniły się do rozwoju rynku e-health.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) przyjęła definicję terminu e-health stanowiącą, że jest to „efektywne, oszczędne i bezpieczne wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych do wspomagania wszelkich działań związanych z ochroną zdrowia, obejmujących świadczenie usług zdrowotnych, systemy obserwacji dziedzin powiązanych ze zdrowiem, edukację zdrowia, rozwój fachowej literatury i wiedzy oraz badania

naukowe” [1]. Na zagadnienie e-zdrowia składa się wiele odrębnych obszarów (e-szpital, zdalna opieka zdrowotna itp.), co skutkuje wprowadzeniem różnych definicji tego terminu. Niemniej w ogólnym rozumieniu należy przyjąć, że e-health oznacza zastosowanie informatycznych i komunikacyjnych technologii w szeroko postrzeganym obszarze ochrony zdrowia [1].

Apteki internetowe wydają się stanowić jedno z licznych rozwiązań dostępnych na rynku e-health skierowanych bezpośrednio do pacjenta, a jednocześnie przeznaczonych do samodzielnego korzystania przez niego. Obok nich można wskazać internetowe portale dotyczące zdrowia, sklepy medyczne, systemy rezerwacji on-line [2].

Na rynku polskim apteki internetowe powszechnie zaczęły pojawiać się w 2004 r. po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Takie podmioty opierają swoją działalność o zasady funkcjonowania tradycyjnych aptek, a jednocześnie oferują podobny zakres produktów – leki, suplementy diety oraz kosmetyki, których cena jest zazwyczaj niższa niż w standardowych aptekach [3]. Warto podkreślić, że jeszcze w 2007 r. krajowe regulacje zakazywały sprzedaży leków przez Internet. Niemniej, niektóre apteki wskazywały na uznanie przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości zakazu handlu lekami bez recepty za pośrednictwem Internetu za niezgodny z prawem unijnym [1].

Bez wątpienia apteki internetowe wciąż stanowią nowatorski kanał dystrybucji w ramach rynku farmaceutycznego. W porównaniu z tradycyjnymi aptekami istotną różnicę stanowi pojemność rynku. Zasięg działalności aptek internetowych obejmuje bowiem obszar całego kraju [4].

Pojęcie „apteka internetowa” pozostaje nieobecne w polskim prawie. Jest ono jednak powszechnie stosowane w języku codziennym oraz w dokumentacji wojewódzkich inspektoratów

farmaceutycznych. W ogólnym ujęciu, apteki prowadzące działalność za pośrednictwem Internetu definiuje się jako apteki ogólnodostępne lub punkty apteczne, które prowadzą wysyłkową sprzedaż produktów leczniczych przy wykorzystaniu elektronicznego formularza umieszczonego na ich stronach internetowych [4].

Działalność apteki internetowej zasadniczo pozostaje związana z działalnością obejmującą sprzedaż wysyłkową. Podejmując się próby zdefiniowania terminu „sprzedaż wysyłkowa” należy sięgnąć do regulacji Kodeksu cywilnego [5] (dalej: k.c.). Zgodnie bowiem z art. 544 § 1 k.c., jeżeli rzecz sprzedana ma być przesłana przez sprzedawcę do miejsca, które nie jest miejscem spełnienia świadczenia,yczytuje się w razie wątpliwości, że wydanie zostało dokonane z chwilą, gdy w celu dostarczenia rzeczy na miejsce przeznaczenia sprzedawca powierzył ją przewoźnikowi trudniącemu się przewozem rzeczy tego rodzaju. Przepis ten pozwala przyjąć, że zdefiniowana w nim sprzedaż na odległość to także sprzedaż wysyłkowa. Powszechnie w doktrynie uznaje się, że tego rodzaju sprzedaż zachodzi w sytuacji, gdy określona rzecz ma zostać przesłana do innego miejsca niż miejsce spełnienia świadczenia. Przy czym, momentem wydania rzeczy przez sprzedawcę jest chwila przekazania przedmiotu sprzedaży do rąk przewoźnika. Jednocześnie następuje wtedy przejście ryzyka związanego z przewozem rzeczy sprzedanej [6]. Należy podkreślić, że w przypadku, gdy sprzedający towar, zgodnie z wolą kupującego, zobowiąże się do osobistego dostarczenia towaru w ramach prowadzonej działalności, to za miejsce wykonania świadczenia uznaje się miejsce dostarczenia [7].

Przy transakcjach sprzedaży dokonywanych pomiędzy stronami, którymi są profesjonalny podmiot (przedsiębiorca) oraz konsument, miejsce spełnienia świadczenia jest określane inaczej. Zgodnie z literą art. 454¹ k.c. za takie miejsce każdorazowo należy uznawać miejsce dostarczenia przedmiotu sprzedaży, o ile sprzedawca jest obowiązany przesłać określoną rzecz w oznaczone przez konsumenta miejsce. Co istotne, strony nie posiadają kompetencji do modyfikacji stosunku prawnego w tym zakresie.

Przechodząc na grunt zagadnienia sprzedaży wysyłkowej produktów leczniczych należy wskazać, że jest ona przedmiotem regulacji art. 68 ustawy Prawo farmaceutyczne [8] (dalej: pr. farm.). Przepis art. 2 pkt 37aa pr. farm. wskazuje, że sprzedaż wysyłkową produktów leczniczych jest umowa sprzedaży produktów leczniczych zawierana z pacjentem bez jednoczesnej obecności obu stron, przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość, w szczególności drukowanego lub elektronicznego formularza zamówienia niezaadresowanego lub zaadresowanego, listu seryjnego w postaci

drukowanej lub elektronicznej, reklamy prasowej z wydrukowanym formularzem zamówienia, reklamy w postaci elektronicznej, katalogu, telefonu, telefaksu, radia, telewizji, automatycznego urządzenia wywołującego, wizjofonu, wideotekstu, poczty elektronicznej lub innych środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2017 r., poz. 1219).

W literaturze przedmiotu ukształtował się pogląd, że sprzedaż wysyłkową jest każda umowa sprzedaży zawierana bez jednoczesnej obecności sprzedającego i kupującego za pomocą środków komunikacji na odległość [9]. Istota tego rodzaju umowy wyraża się w dostarczeniu produktów leczniczych nabytych przez kupującego pod wskazany przez niego adres. Daleko idącą ocenę przyjmuje Wojewódzki Sąd Administracyjny (dalej: WSA) w Warszawie w orzeczeniu z 11 marca 2008 r., w którym zauważa, że każda realizacja recepty – wydanie leku – poza siedzibą apteki ogólnodostępnej lub punktu aptecznego stanowić będzie sprzedaż wysyłkową w rozumieniu art. 68, ust. 3 Prawo farmaceutyczne [10]. WSA w Warszawie w wyroku z 7 maja 2009 r. uznał, że dostarczanie przez sprzedawcę leków na receptę na adres kupującego może być traktowane jako wysyłka do kupującego. Swoje stanowisko opierał na postanowieniach uchylonej już ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny w zakresie sprzedaży na odległość i umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa. W konstatacji przyjął, że wszelkie umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa powinny być traktowane jako sprzedaż wysyłkowa [11]. Jak przedstawiono powyżej już samo dostarczenie przedmiotu umowy bezpośrednio do kupującego przez sprzedawcę będzie traktowane jako sprzedaż na odległość. W omawianej sprawie sąd podkreślił wykazanie przez stronę, że nie świadczy ona usług sprzedaży wysyłkowej. Utrzymywała bowiem, że zawiera z kupującą umowę sprzedaży leku dostępnego jedynie na receptę i osobno umowę dowozu tegoż leku [11]. Wydaje się, że takie rozwiązanie oddziaływałoby pozytywnie na sytuację faktyczną wielu osób, które z istotnych powodów (np. niepełnosprawność) nie mają możliwości udania się do najbliższej apteki celem zrealizowania recepty lekarskiej. Usługi sprzedawcy-farmaceuty w zakresie dowożenia produktów leczniczych do miejsca wskazanego przez kupującego dostępnych wyłącznie na receptę przekładałyby się na zapewnienie możliwości realizacji zaleceń lekarskich bez konieczności osobistego stawiennictwa w aptece, w każdej sytuacji życiowej. *De lege lata* taka działalność jest zabroniona. Niemniej, w ujęciu

praktycznym byłaby ona również trudna w organizacji, a jednocześnie kosztowna dla osób prowadzących apteki stacjonarne.

Zgodnie z art. 68 ust. 3 pr. farm. dopuszczalne jest prowadzenie przez aptekę bądź punkt apteczny działalności polegającej na sprzedaży wysyłkowej leków, z zastrzeżeniem, że chodzi wyłącznie o leki dostępne bez recepty. WSA w Warszawie analizując przywołany przepis podkreślił, że zakaz sprzedaży wysyłkowej leków dostępnych na receptę uzasadniony jest ochroną zdrowia pacjentów poprzez zapewnienie nadzoru farmaceuty nad wydawaniem takich leków [13]. Odmienne rozwiązanie przyjmuje się w prawie niemieckim, które dopuszcza sprzedaż wysyłkową produktów leczniczych również w zakresie leków dostępnych wyłącznie na receptę lekarską [14].

Podmiot prowadzący aptekę bądź punkt apteczny, których działalność obejmuje również sprzedaż wysyłkową leków, nie musi spełniać dodatkowych wymogów co do prowadzenia tejże działalności. Powinien on zgłosić taką działalność do Krajowego Rejestru Zezwoleń na Prowadzenie Aptek Ogólnodostępnych, Punktów Aptecznych oraz Rejestru Udzielonych Zgód na Prowadzenie Aptek Szpitalnych i Zakładowych. W chwili obecnej funkcjonuje w Polsce 281 aptek ogólnodostępnych oraz 5 punktów aptecznych, które w ramach swojej działalności prowadzą sprzedaż wysyłkową produktów leczniczych [15].

Pomimo że nie istnieją dodatkowe wymagania w zakresie prowadzenia sprzedaży wysyłkowej, należy podkreślić, że zgodnie z § 5 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie wysyłkowej sprzedaży produktów leczniczych [16] (dalej: rozporządzenie) obligatoryjne jest wydzielenie z izby ekspedycyjnej, pomieszczenia magazynowego lub komory przyjęć, miejsca, w którym powinien się znajdować stół do przygotowywania przesyłek, szafa lub regał do przechowywania zewnętrznych opakowań oraz podest lub regał do składowania przygotowanych przesyłek.

Ustawodawca przyjął konstrukcję, zgodnie z którą sprzedaż wysyłkowa będzie prowadzona w aptece bądź punkcie aptecznym. Implikacją powyższego jest teza, że przygotowanie oraz realizacja zamówienia złożonego przez kupującego powinny być czynione wyłącznie w lokalu spełniającym wszystkie wymagania odnośnie prowadzenia apteki i punktu aptecznego [14]. Nie istnieje zatem możliwość prowadzenia sprzedaży wysyłkowej w innym miejscu niż lokal apteki ogólnodostępnej bądź punktu aptecznego [17]. Stwierdzenie to wydaje się słuszne, gdyż prowadząc działalność polegającą na obrocie detalicznym produktami leczniczymi należy spełniać wszystkie wymagania lokalowe dla przechowywania leków.

Na kanwie powyższego uprawnione jest rozważanie kwestii możliwości prowadzenia działalności opierającej się jedynie na sprzedaży wysyłkowej leków, bez sprzedaży leków kupującym bezpośrednio w miejscu prowadzenia tejże działalności. Innymi słowy, należy zadać pytanie, czy potencjalnie możliwe mogłoby być prowadzenie wyłącznie apteki internetowej zajmującej się sprzedażą wysyłkową leków bez jednoczesnego wykonywania działalności w formie tradycyjnej i stacjonarnej placówki aptecznej. Wydaje się, że przy zachowaniu obligatoryjności spełnienia odpowiednich warunków, m.in. dotyczących przechowywania produktów leczniczych, taka działalność mogłaby być prawnie dopuszczalna i z powodzeniem zaistnieć na rynku. *De lege ferenda* ustawodawca powinien rozważyć kwestię wyodrębnienia sprzedaży wysyłkowej leków za pośrednictwem Internetu jako odrębnego rodzaju działalności. Wszak apteki internetowe mogą dokonywać jedynie sprzedaży leków OTC. Tym samym zostałby zerwany związek pomiędzy aptekami tradycyjnymi i internetowymi. Przy czym apteki stacjonarne zachowałyby wyłączne prawo do sprzedaży leków produktów leczniczych dostępnych na receptę.

Stosownie do § 3 rozporządzenia na aptekę został nałożony obowiązek przedstawienia kupującemu wszystkich swoich danych wraz z potwierdzeniem zezwolenia na prowadzenie placówki aptecznej oraz informacji o wszystkich kosztach związanych z zakupem, tj. cenie produktu, koszcie przesyłki i kosztach porozumiewania się na odległość, jeśli stawki są inne niż operatora. Ponadto, należy wykazać możliwe sposoby zapłaty, termin realizacji i brak zastosowania ustawy o prawach konsumenta. Ostatni element wskazuje, że kupującemu nie przysługuje uprawnienie zwrotu zakupionych produktów w terminie 14 dni. Na brak możliwości zwrotu kupionych leków wskazuje również art. 68, ust. 31 pr. farm., zgodnie z którym zakupione w aptece internetowej produkty lecznicze nie podlegają zwrotowi. Niemniej ustawowy wyjątek od powyższego stanowi zwrot produktów leczniczych posiadających wadę bądź źle wydanych. Co do zasady, zwrócony przez konsumenta produkt leczniczy staje się bezużyteczny dla placówki aptecznej, która po jego otrzymaniu nie będzie mogła ponownie wprowadzić go do sprzedaży. Wobec tego, apteka powinna zutylizować zwrócony produkt, co w wymiarze ekonomicznym będzie oznaczać stratę dla sprzedawcy. Przy tym, bez znaczenia jest, że dany produkt ma jeszcze długi termin ważności [18]. Za kolejną przesłankę uzasadniającą wyłączenie możliwości zwrotu, można uznać przerwanie profesjonalnego nadzoru nad przechowywaniem leku po zrealizowaniu zamówienia kupującego. Sprzedawca bowiem nie ma możliwości sprawdzenia czy kupujący

przetrzymywał zakupiony towar w odpowiednich warunkach [19].

Zawieranie umów sprzedaży produktów leczniczych opiera się o sporządzenie zamówienia. Wobec tego, obowiązkiem podmiotów prowadzących sprzedaż wysyłkową produktów leczniczych jest prowadzenie ewidencji zamówień produktów leczniczych. Każde zamówienie powinno zawierać określone dane – datę złożenia zamówienia, imię i nazwisko osoby składającej zamówienie, nazwę, serię i liczbę zamawianych produktów leczniczych, adres do wysyłki zamówienia oraz datę realizacji zamówienia. Właściwą dokumentację podmiot powinien przechowywać przez co najmniej 3 lata od zakończenia roku kalendarzowego, w którym zrealizowano zamówienie. Sprzedawca powinien na żądanie Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej umożliwić dostęp do tej dokumentacji, co ma na celu kontrolę działalności i realizacji zamówień na leki w ramach sprzedaży wysyłkowej. Odnosnie dokumentacji również zastanawiający jest obowiązek prowadzenia tak szczegółowej ewidencji aż przez 3 lata. Wszak kupujący nabywając produkty lecznicze w aptece stacjonarnej nie podaje swoich danych, a apteka nie musi ich archiwizować. Dane te można kwalifikować jako dane wrażliwe, lecz ustawodawca nie określa celu ich przechowywania [20].

Prowadzenie sprzedaży wysyłkowej wiąże się z wyznaczeniem farmaceuty lub technika farmaceutycznego mającego przynajmniej dwuletnie doświadczenie pracy w aptece w pełnym wymiarze czasu, który będzie odpowiadał za prawidłową realizację złożonego zamówienia przez kupującego. Ponadto, osoba ta jest winna każdorazowo sprawdzić, czy sposób i warunki wysyłki oraz transportu zapewniają identyfikację przedmiotu i identyfikację placówki. Weryfikacji podlega także zabezpieczenie przed zmieszaniem się, zanieczyszczeniem, uszkodzeniem lub kradzieżą produktu. Należy mieć na względzie zabezpieczenia związane ze złym oddziaływaniem temperatury, światła i wilgoci na produkt leczniczy. Litera § 7 ust. 2 pkt 7 rozporządzenia wyznaczony farmaceuta lub technik farmaceutyczny pozostaje zobowiązany dbać, aby do obrotu nie zostały wprowadzone sfalszowane produkty lecznicze.

Prowadząc sprzedaż wysyłkową sprzedawca ma obowiązek zapewnienia kupującemu możliwości kontaktu z osobą odpowiedzialną za realizację zamówienia. Zgodnie z zamysłem ustawodawcy winien to być kontakt telefoniczny w godzinach pracy placówki oraz przynajmniej dwie godziny po ustalonych godzinach dostaw w zakresie dotyczącym jakości i bezpieczeństwa stosowania zamawianego leku. Wydaje się, że sprzedaż produktów leczniczych konsumentom jest szczególnym rodzajem sprzedaży, zatem kupujący powinien mieć

możliwość sprawnego kontaktu ze sprzedającym. Pozwoli to na odpowiednie dobranie produktów leczniczych i uniknięcie pomyłek przy zakupie oraz na uzyskanie od osoby z odpowiednim wykształceniem wszelkich informacji, które mogą mieć istotne znaczenie przy przyjmowaniu leków.

Działalność apteki internetowej to przede wszystkim realizacja zamówienia złożonego za pomocą strony internetowej, a następnie wysyłka produktów w miejsce wskazane przez kupującego. Co ważne, prowadzenie apteki internetowej wiąże się ze spełnieniem wszystkich wymagań dla tradycyjnych aptek. Równocześnie działalność obejmująca wysyłkę leków na adres kupującego wymaga przestrzegania wszelkich zasad związanych ze sprzedażą wysyłkową leków. Konstrukcja taka ma na celu utrzymanie wysokiej jakości świadczenia usług farmaceutycznych dla konsumentów zaopatrujących się w leki.

Niewątpliwą zaletą aptek internetowych jest ułatwienie dostępu do leków osobom zamieszkającym na terenie, gdzie w bliskiej odległości nie ma żadnej apteki czy punktu aptecznego. Ponadto, wspomagają one dostęp do leków osobom chorującym przewlekle czy niepełnosprawnym, którym ciężko opuszczać miejsce zamieszkania [7]. Mając na uwadze powszechne możliwości wysyłki i przewozu zamawianych produktów, zakupy w aptekach internetowych są wygodne dla osób, które ze względu na swoje obowiązki nie zawsze mogą swobodnie dokonać zakupów w aptece tradycyjnej w godzinach jej pracy. Wszak konsumenci mogą wskazać dowolny adres dostawy, zatem nawet w godzinach swojej pracy mają możliwość odebrania przesyłki. Pomimo istnienia obowiązku ustanowienia dyżuru pełnionego przez co najmniej jedną aptekę na danym obszarze, to zakupy w niniejszej wiążą się z pewnymi trudnościami dla kupującego, takimi jak brak swobodnego wejścia do izby ekspedycyjnej apteki czy dokonywanie zakupów jedynie przez otwierane „okienko”.

Kolejnym aspektem zakupu leków w aptecce internetowej są zazwyczaj niższe ceny niż w aptekach tradycyjnych [21]. Przeanalizowanie przykładowej strony internetowej jednej z aptek internetowych pozwala zauważyć, że proponowane są tam również suplementy diety, kosmetyki czy nawet zdrowa żywność [22]. Oznacza to, że apteka internetowa umożliwia kompleksowe zakupy, które nie obejmują jedynie produktów leczniczych powszechnego użytku. Bardzo istotną zaletą nabywania produktów leczniczych w aptecce internetowej może być dostęp do produktów, których zakup w tradycyjnej aptece budzi pewien dyskomfort psychiczny, np. preparatów na odchudzanie, hemoroidy czy grzybicę [23]. Wydaje się to korzystne dla mieszkańców mniejszych miejscowości, gdzie znajduje się tylko jedna

apteka ogólnodostępna bądź punkt apteczny, a spoleczność lokalna w większości się zna.

Słowa komentarza wymaga także sposób dostawy produktów leczniczych. Stosownie do § 4 ust. 2 rozporządzenia transport produktu leczniczego musi odbywać się środkami transportu zapewniającymi odpowiednią temperaturę. W jego trakcie produkty muszą być zabezpieczone przed wszelkimi zanieczyszczeniami, szkodnikami czy uszkodzeniami oraz zmieszaniem się. Sposób transportu powinien wyłączać możliwość dostępu do leków osób nieupoważnionych.

Analiza stron internetowych e-aptek ukazuje, że podczas próby dokonania zamówienia pojawia się komunikat dotyczący przesyłki. Podmioty te wskazują, że przesyłka leków jest realizowana tylko i wyłącznie przez kuriera. Co interesujące, w zakresie innych produktów wybór przesyłki poszerza się o wysyłkę do paczkomatów czy przesyłkę pocztą tradycyjną. Jednakże podkreśla się, że dowolność przesyłki istnieje, jeżeli w zamówieniu nie znajdują się produkty lecznicze [24]. W związku z powyższym, w praktyce istnieje ryzyko niespełnienia wymagań ustawowych. Pomimo że przesyłki są realizowane wyłącznie przez firmy kurierskie, to te mogą nie posiadać odpowiednich warunków do przechowywania leków [17]. Jednak przewagą przesyłek kurierskich jest szybki czas dostawy, który zazwyczaj jest krótszy niż inne formy wysyłki.

Na stronie internetowej apteki musi się znaleźć informacja o posiadaniu przez ten podmiot zezwolenia na prowadzenie placówki aptecznej. Ma to na celu uniknięcie sytuacji, w której produkty lecznicze będą sprzedawane przez nieuprawnione podmioty, a samo zamówienie będzie przygotowane przez osoby niemające odpowiednich kwalifikacji [20]. Trzeba pamiętać o wszystkich obowiązkach informacyjnych względem kupującego nakładanych przez ustawodawcę w związku z działalnością polegającą na sprzedaży wysyłkowej leków. Podmiot prowadzący aptekę internetową winien jest zamieścić na stronie internetowej dane kontaktowe właściwego miejscowo Wojewódzkiego Inspektoratu Farmaceutycznego, wyraźnie widoczne wspólne logo wspólnotowego kodeksu odnoszące się do produktów leczniczych u ludzi oraz odesłanie do Rejestru Aptek. Na głównej stronie internetowej apteki internetowej musi znaleźć się także odnośnik do posiadanego zezwolenia w formacie pdf [20]. Strony internetowe przykładowych aptek internetowych wskazują, że powyższe informacje rzeczywiście na tych stronach się znajdują [25]. Pozwala to zweryfikować posiadanie zezwolenia na sprzedaż produktów leczniczych przez daną aptekę internetową.

Warto wskazać, że na stronie internetowej jednej z sieci aptek ogólnodostępnych nie ma widocznych

powyżej wskazanych informacji. Podmiot ten umieszcza na swojej stronie internetowej informację, że prowadzi sprzedaż wysyłkową i proponuje przesyłkę do wybranego miejsca, a jednocześnie zastrzega, że nie istnieje przy tym sprzedaż wysyłkowa leków. W związku z tym, za pośrednictwem witryny internetowej istnieje jedynie możliwość zamówienia z przesyłką do wybranego miejsca dostępnych produktów (np. kosmetyków, ziół) poza lekami. Przy czym na stronie internetowej można złożyć zamówienie na produkty lecznicze, w tym produkty dostępne wyłącznie na receptę lekarską, które następnie kupujący musi odebrać w wybranej przez siebie aptece stacjonarnej [26]. Takie działanie wydaje się stać w sprzeczności z założeniami sprzedaży wysyłkowej leków, dzięki którym kupujący korzystając ze stron internetowych aptek i zamawiając tam leki z dostawą do wybranego miejsca, nie musi udawać się do apteki. Kolejna apteka internetowa na swojej stronie proponuje złożenie zamówienia na produkt leczniczy dostępny wyłącznie na receptę, a następnie odebranie go w wybranej aptece należącej do sieci. Jednakże podmiot ten równolegle umożliwia zakup leków w ramach sprzedaży wysyłkowej, których przyjmowanie nie jest uzależnione od wypisania recepty przez lekarza [27].

Prowadząc sprzedaż wysyłkową na stronie internetowej apteki internetowej należy pamiętać o konieczności stworzenia formularza, za pomocą którego kupujący będzie mógł złożyć zamówienie (por. § 2 ust. 1, pkt 5 rozporządzenia).

Formularz powinien zawierać:

- dane pozwalające zidentyfikować placówkę wraz z danymi kontaktowymi do niej oraz nr aktualnego zezwolenia na jej prowadzenie;
- dane dotyczące zamawiającego wraz z danymi kontaktowymi;
- dane odbiorcy, jeśli są inne niż zamawiającego;
- dane dotyczące zamawianego leku (nazwa, dawka, wielkość opakowania, postać farmaceutyczna oraz liczba zamawianych opakowań tego leku);
- nr zamówienia wraz z datą i danymi osoby przyjmującej zamówienie.

Tylko i wyłącznie zawarcie wszystkich powyższych informacji w formularzu będzie warunkiem realizacji zamówienia na produkt leczniczy. Podkreślenia wymaga, że formularz zamówienia musi być dostępny bezpośrednio na stronie internetowej placówki, a nie może być realizowany przy pomocy operatora pośredniczącego, do którego właściwa strona internetowa apteki przekierowuje [28].

Apteki internetowe jako podmiot działający w segmencie e-health pozwalają także na sprawną realizację niektórych zadań zawodowych farmaceuty. W dobie szeroko rozwiniętych technologii i możliwości komunikacyjnych wydaje się, że nie istnieją przeszkody, aby udzielanie informacji

i porad z zakresu działania i stosowania produktów leczniczych odbywało się za pomocą systemów te-
leinformatycznych [29].

Sprzedaż wysyłkowa leków ma coraz większe znaczenie na rynku farmaceutycznym. Jest to wy-
razem dynamicznego rozwoju technologii informa-
tycznych i postępującej informatyzacji społeczeń-
stwa. Przyczynkiem jest także stale rosnący udział
leków OTC w ogólnej wartości rynku farmaceutycz-
nego. Pracownicy firm farmaceutycznych zgodnie
stwierdzają, że najszybciej rozwijającym się kana-
łem dystrybucji leków jest sprzedaż internetowa [4].
Nie ulega wątpliwości, że dzieje się tak głównie za
sprawą funkcjonowania aptek internetowych, któ-
rych działalność opiera się na sprzedaży wysyłkowej
różnych produktów, w tym leczniczych. Zakupy
internetowe w każdej branży, również w farma-
ceutycznej, cieszą się coraz większą popularno-
ścią wśród konsumentów. Z całą pewnością zakupy
w aptecce internetowej mają dużo zalet, w tym brak
ograniczeń czasowych podczas wyboru produktów,
niższe ceny leków lub przesyłka prosto do miejsca
zamieszkania. Rynek farmaceutyczny opierający się
na sprzedaży wysyłkowej rozwija się w ogromnym
tempie. Jeszcze w 2009 r. taką działalność wykazy-
wało ok. 100 aptek oraz punktów aptecznych, na-
tomiał w 2018 r. deklaruje ją 286 aptek ogólnodo-
stępnych oraz punktów aptecznych [14]. To tylko
podkreśla tempo rozwoju takiej działalności w Pol-
sce. Oznacza to także, że stopniowo zwiększa się
zainteresowanie konsumentów taką metodą zaku-
pów, a co za tym idzie zwiększa się potrzeba rozwi-
jania tej działalności.

Otrzymano: 2018.07.24 · Zaakceptowano: 2018.08.05

Piśmiennictwo

1. Niewiadomska E.: Charakterystyka rynku e-health na przykładzie
wybranych aptek internetowych. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu
Szczecińskiego Studia Informatica 2010, 25:18–196.
2. Gontarek A.: E-zdrowie. W: Szewczyk A. Społeczeństwo informacyj-
ne – problemy rozwoju, Warszawa, 2007, 112.
3. Szymański G., Józwiak P.: E-apteki na polskim rynku handlu inter-
netowego. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Studia In-
formatica 2010, 25: 223–233.
4. Holec T., Syrkiewicz-Świtała M., Leśniak D.: Internetowy rynek ap-
teczny w Polsce. Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu 2013, 3: 262–266.
5. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Tekst jedn.: Dz.U.
z 2018 r. poz. 1025 z późn. zm.).
6. Kidyba A.: Komentarz do art. 544. Kodeks cywilny. Komentarz.
Tom III. Zobowiązania – część szczególna. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587286400/462575/kidyba-andrzej-red-kodeks-cywilny-komentarz-tom-iii-zobowiazania-czesc-szczegolna-wyd-ii?cm=URELATIONS> (stan z 30.06.2018).
7. Ożóg M.: System handlu produktem leczniczym i produktami po-
krewnymi. Warszawa 2010, s. 456.
8. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Tekst jedn.:
Dz.U. z 2017 r., poz. 2211 z późn. zm.).
9. Olszewski W.L.: Komentarz do art. 68. Prawo farmaceutyczne. Ko-
mentarz. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587711412/508852/olszewski-wojciech-l-red-prawo-farmaceutyczne-komentarz?cm=URELATIONS> (stan z 2.07.2018).
10. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 11.03.2008 r.,
sygn. VII SA/Wa 1918/07, LEX nr 477201.
11. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia
07.05.2009 r., sygn. VII SA/Wa 392/09, LEX nr 564407.
12. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia
07.05.2009 r., sygn. VII SA/Wa 392/09, LEX nr 564407.
13. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia
15.10.2008 r., sygn. VII SA/Wa 780/08, LEX nr 470071.
14. Podlęś M.: Wysyłkowa sprzedaż leków przez Internet. Kwartalnik Na-
ukowy Prawo Mediów Elektronicznych. 2011, 1: 36–59.
15. Krajowy Rejestr Zezwoleń na Prowadzenie Aptek Ogólnodostępnych,
Punktów Aptecznych oraz Rejestr Udzielonych Zgód na Prowadzenie
Aptek Szpitalnych i Zakładowych, http://ra.rejestrmedyczne.csioz.gov.pl/_layouts/15/ra/AllPharmacies.aspx?rodzajApteki=8%3B3&-sprzedazWysylkowa=true%3B6&statusApteki=5%3B3&frame=frameApteka (stan z 3.07.2018).
16. Dz.U. z 2015 r., poz. 481.
17. Gądzik Z.: Problematyka funkcjonowania aptek internetowych
w Polsce. Edukacja Prawnicza 2015, II (158): 29.
18. Podlęś M.: Zagadnienie ustawowe go prawa konsumenta do odstą-
pienia od umowy bez podania przyczyny w aptecce internetowej.
Kwartalnik Internetowy Prawo Mediów Elektronicznych 2011, 1:
15–19.
19. Więckowski Z.: Sprzedaż leków na odległość – regulacje krajowe.
Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2016, 8:
54–73.
20. Kondrat M.: Komentarz art. 68. Prawo farmaceutyczne. Komen-
tarz. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587252152/504987/kondrat-mariusz-red-prawo-farmaceutyczne-komentarz-wyd-ii?cm=URELATIONS> (stan z 6.07.2018).
21. Departament Analiz Rynku Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsu-
mentów, Raport z badania rynku hurtowego obrotu lekami w Pol-
sce, s. 17.
22. <https://www.cefarm24.pl/> (stan z 6.07.2018)
23. Zimmermann A., Wengler L.: Wysyłkowa sprzedaż produktów lecz-
niczych. Farmacja Polska. 2009, 65: 342–347.
24. <https://www.aptekagimini.pl/> (dostęp z 07.08.2018); <https://www.cefarm24.pl/> (stan z 7.08.2018).
25. <https://www.aptekagimini.pl/> (stan z 25.06.2018); <https://www.cefarm24.pl/> (dostęp: 25.06.2018); <https://www.aleleki.pl/> (stan
z 25.06.2018).
26. <https://www.doz.pl/> (stan z 25.06.2018).
27. <https://www.apteka-melissa.pl> (stan z 25.06.2018).
28. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia
29.09.2016 r., sygn. akt: VI SA/Wa 3328/15, LEX nr 2178293.
29. Smyk A.: Zawody medyczne. Farmaceuta. W: Zielińska E. System pra-
wa medycznego, Warszawa 2018, 328–336.